

Volymkomposition

Volym och form

INLEDNING

Arkitektur handlar om att arrangera tredimensionella former – det vill säga om **volymkomposition.**

En **volym** är en bestämd,
tredimensionell form.

Maison La Roche, Paris | 1925
Arkitekt: Le Corbusier

Foto: © Laura Nikkinen | 2018

Volymkomposition förekommer i olika skalor.

När du promenerar på en gata
kan du se volymkomposition i
byggnaders fasader: öppningar,
balkonger, skärmtak, pelare,
burspråk och torn.

Stadshuset, Bensberg | 1969

Arkitekt: Gottfried Böhm

Foto: © Flickr | SEIER+SEIER (CC BY 2.0)

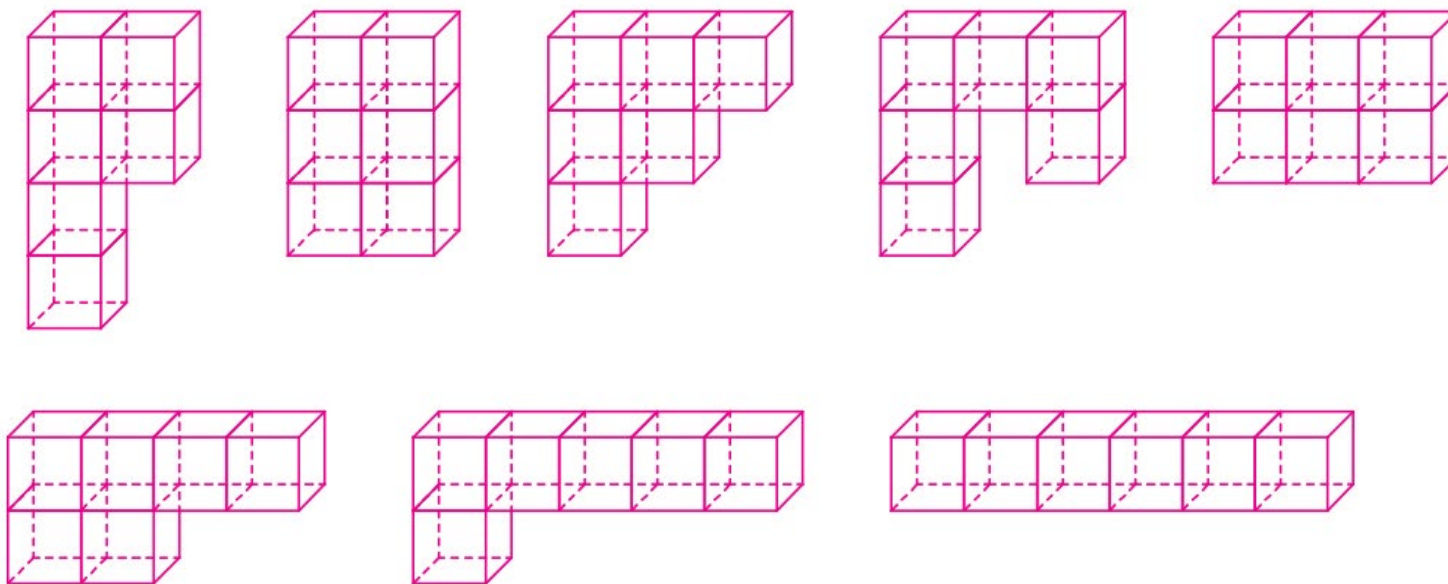

Ur fågelperspektiv kan du iaktta volymkompositionen för en hel stad: byggnader, torg och gator.

Fundació Joan Miró (museum för modern konst),
Barcelona | 1975
Arkitekt: Josep Lluís Sert

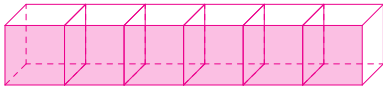
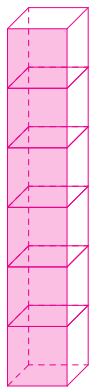
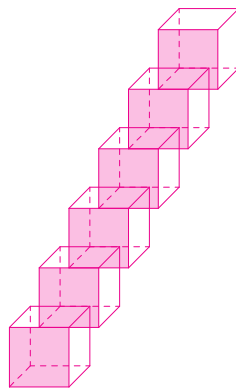
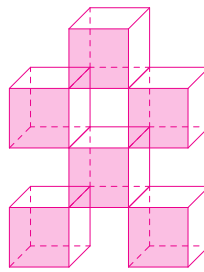
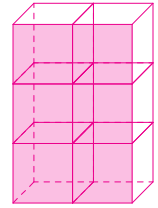
Foto: © Conxa Rodà (CC BY-SA 3.0)

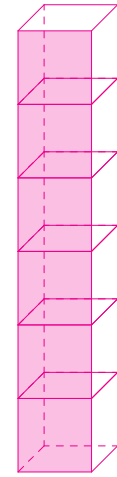
Samma volym kan komponeras på många olika sätt.

Experiment med sex kuber:
Samma volym, men varierande
volymkomposition.

Typiska metoder för volymkomposition är:

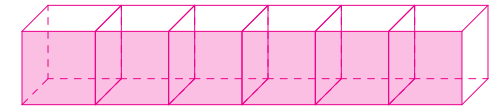
					
KOMPOSITIONSTYP	HORISONTELL KOMPOSITION	VERTIKAL KOMPOSITION	TRAPSTEGS- KOMPOSITION	PERFORERAD KOMPOSITION	SLUTEN KOMPOSITION
VOLYM- KOMPOSITION	horisontell volymkomposition	vertikal volymkomposition	diagonal volymkomposition	perforerad volymkomposition	kompakt volymkomposition
BYGGNAD KONSTRUKTION BYGGNADSDDEL	<i>radhus kulvertgång balk</i>	<i>höghus fågeltorn pelare</i>	<i>terrasshus läktare trappa</i>	<i>höghus mur</i>	<i>höghus damm</i>

VERTIKAL KOMPOSITION

Majakka (tornhus), Helsingfors | 2019
Arkitekt: Pekka Helin

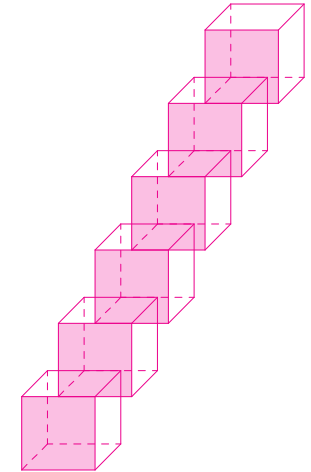
Foto: © Markus Säynevirta (CC BY-SA 4.0)

HORISONTELL KOMPOSITION

Radhus, Jyväskylä (Kypärämäki)

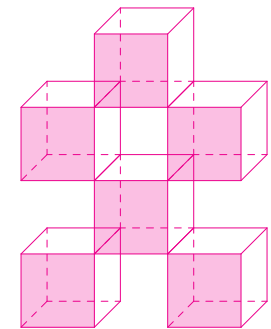
Foto: © Tiia Monto (CC BY-SA 3.0)

TRAPSTEGS- KOMPOSITION

Terrasshuset, Helsingfors (Lilla Hoplax) | 1994
Arkitekt: Reijo Jallinoja

Foto: © Tomisti (CC BY-SA 3.0; GFDL)

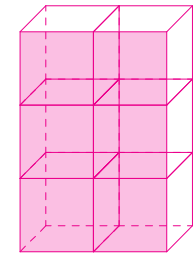

PERFORERAD KOMPOSITION

Kapseltornet i Nakagi, Tokyo | 1972

Arkitekt: Kisho Kurokawa

Foto: © Dick Thomas Johnson (CC BY-SA 2.0)

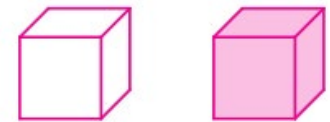
SLUTEN KOMPOSITION

Gatuvy, Helsingfors

Foto: © Pixabay

Den tredimensionella formen kan bearbetas på många olika sätt
– genom att skulptera, urholka, dela upp, stapla eller böja.

Undersök på nästa sida hur en kubformad volymkomposition har bearbetats.

De experimentella arbetena i trä är utförda av studerande vid Aalto-universitetet och ställdes ut på utställningen Årsringar 1994–2014. Den nya generationens träarkitektur, som visades på Arkitekturmuseet i Helsingfors 8.10.2014–25.1.2015.

Formen ger byggnaden dess karaktär.

Byggnader är olika till sin form eller sitt *formspråk*. Exempel på motsatta formuttryck är:

SPETSIG	MJUK
PERFORERAD	SLUTEN
LÄTT	TUNG
SMAL	TJOCK
HÖG	LÅG
RAK	FRIFORMAD
ENKEL	KOMPLEX

Konceptmodell i trä för möbel i foajén till operahuset i Sydney | 1960-talet
Arkitekt: Jørn Utzon

Foto: © Flickr | SEIER+SEIER (CC BY-NC 2.0)

Arkitekturens formspråk

SPETSIG

Arkitektonisk stil:
dekonstruktivism

MJUK

Arkitektonisk stil:
funktionalism

Imperial War Museum North, Manchester | 2001
Arkitekt: Daniel Libeskind

Foto: © freeimageslive.co.uk | Daniel Farnham (CC BY 3.0)

Sanatoriet i Pemar, Pemar | 1933
Arkitekt: Alvar Aalto

Foto: © Tiina Rajala (CC BY-SA 4.0)

Tredimensionella grundformer kallas även **kroppar**.

Ledarskapsinstitutet, Ahmedabad | 1974
Arkitekt: Louis Kahn

Foto: © Students of IIMA (Indian Institute
of Management) (CC BY 3.0)

Exempel på tredimensionella grundformer:

KUB KLOT PYRAMID
CYLINDER KON

Maison La Roche, Paris | 1925
Arkitekt: Le Corbusier
Foto: © Laura Nikkinen | 2018

Florens katedral, Florens | 1296–1436
Kupolens arkitekt: Filippo Brunelleschi
Foto: © Pxhere (CC0)

Khafrespyramiden, Giza | 2550–2490 fvt.
Foto: © Pxhere (CC0)

Spannmålssilo, Svartå
Foto: © Abcl0 (CC BY-SA 4.0)

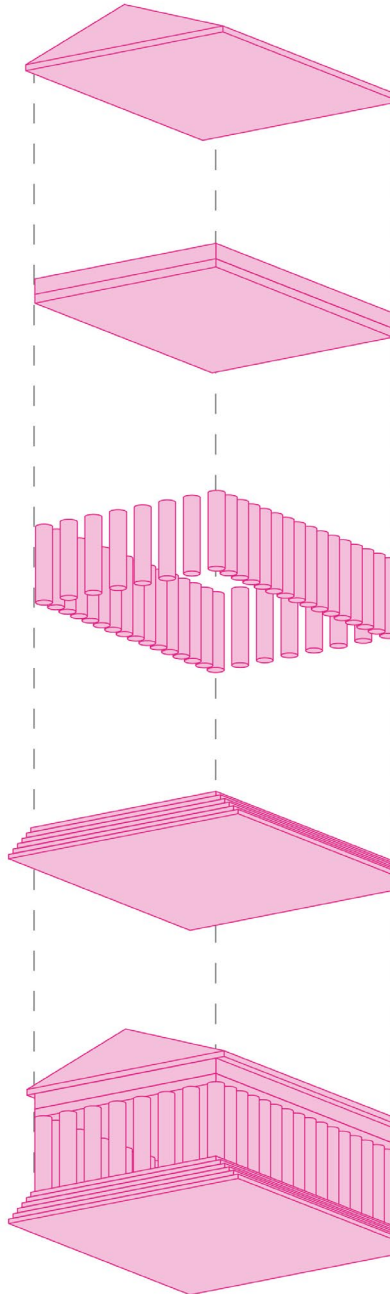
Tipi-tält
Foto: © Piqsels (CC0)

Vilka tredimensionella former kan du hitta i Parthenontemplet?

Parthenon, Aten | 447–432 fvt.
Arkitekter: Iktinos och Kallikrates

I den antika
grekiska
arkitekturen
var volym-
kompositionen
ofta enkel,
harmonisk och
symmetrisk.

**PRISMA MED
TRIANGELFORMAD BAS***
ås-, dvs. sadeltak

RÄTBLOCK
balkar, frisfält och plattor

VERTIKALA CYLINDRAR
pelare

AVKAPAD PYRAMID
pedestalen och trappan

*) Ett prisma är en kropp med trekantig, fyrkantig eller annan månghörnig bas, till skillnad från en cylinder som har cirkelrund bas.

Hittar du grundformer i klassrummet?

Hittar du mjuka eller spetsiga former?

Hittar du andra former?

Hur skulle du beskriva
volymkompositionen och
formspråket i din skolbyggnad?

Skiss över byggnadsmassan av Savonlinnan
Taidelukios skolbyggnad.

Foto: © Seija Tikka | 2022

Bilduppgifter och länkar

sidan 2

Maison La Roche, Paris | 1925 | Arkitekt: Le Corbusier
Foto: © Laura Nikkinen | 2018

sidan 3

Stadshuset, Bensberg | 1969 | Arkitekt: Gottfried Böhm
Foto: © Flickr | SEIER+SEIER (CC BY 2.0) | länk: <https://www.flickr.com/photos/seier/3301330151>

sidan 4

Fundació Joan Miró (museum för modern konst), Barcelona | 1975 | Arkitekt: Josep Lluís Sert
Foto: © Conxa Rodà (CC BY-SA 3.0) | länk: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fundaci%C3%B3_Mir%C3%B3_maqueta.JPG

sidan 7

Majakka (tornhus), Helsingfors | 2019 | Arkitekt: Pekka Helin
Foto: © Markus Särevirta (CC BY-SA 4.0) | länk: [https://en.wikipedia.org/wiki/Tower_block#/media/File:Majakka,_Kalasatama,_Helsinki_\(July_2019\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Tower_block#/media/File:Majakka,_Kalasatama,_Helsinki_(July_2019).jpg)

sidan 8

Radhus, Jyväskylä (Kypärämäki)
Foto: © Tiia Monto (CC BY-SA 3.0) | länk: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jyv%C3%A4skyl%C3%A4_-_Kyp%C3%A4r%C3%A4m%C3%A4ki.jpg

sidan 9

Terrasshuset, Helsingfors (Lilla Hoplax) | 1994 | Arkitekt: Reijo Jallinoja
Foto: © Tomisti (CC BY-SA 3.0; GFDL) | länk: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Helsinki_Terrace_House.jpg

sidan 10

Kapseltornet i Nakagi, Tokyo | 1972 | Arkitekt: Kisho Kurokawa
Foto: © Dick Thomas Johnson (CC BY-SA 2.0) | länk: https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Nakagin_Capsule_Tower_%2851473255282%29.jpg

sidan 11

Gatuvy, Helsingfors
Foto: © Pixabay | länk: <https://pixabay.com/fi/photos/helsinki-suomi-kaupunki-asunto-1342989/>

sidan 13

Experimentella arbetena i trä utförda av studerande vid Aalto-universitetet
Foto: © Archinfo

sidan 14

Konceptmodell i trä för möbel i foajén till operahuset i Sydney | 1960-talet | Arkitekt: Jørn Utzon
Foto: © Flickr | SEIER+SEIER (CC BY-NC 2.0) | länk: <https://www.flickr.com/photos/seier/3379255098>

sidan 15

Imperial War Museum North, Manchester | 2001 | Arkitekt: Daniel Libeskind
Foto: © freeimageslive.co.uk | Daniel Farnham (CC BY 3.0) | länk: <http://www.freeimageslive.co.uk/taxonomy/term/43?page=31>

sidan 15

Sanatoriet i Pemar, Pemar | 1933 | Arkitekt: Alvar Aalto
Foto: © Tiina Rajala (CC BY-SA 4.0) | länk: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Terrace_of_Paimio_sanatorium_by_Alvar_Aalto.jpg

sidan 16

Ledarskapsinstitutet, Ahmedabad | 1974 | Arkitekt: Louis Kahn
Foto: © Students of IIMA (Indian Institute of Management) (CC BY 3.0) | länk: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Louis_Kahn_Plaza.jpg

sidan 17

Florens katedral, Florens | 1296–1436 | Kupolens arkitekt: Filippo Brunelleschi
Foto: © Pxhere (CC0) | länk: <https://pxhere.com/en/photo/1184661>

sidan 17

Khafrespyramiden, Giza | 2550–2490 fvt.
Foto: © Pxhere (CC0) | länk: <https://pxhere.com/fi/photo/1160776>

sidan 17

Spannmålssilo, Svartå
Foto: © Abc10 (CC BY-SA 4.0) | länk: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mustio_viljasiilo_%28Viljava%29_2.jpg

sidan 17

Tipi-tält
Foto: © Piquesels (CC0) | länk: <https://www.piquesels.com/fi/public-domain-photo-sthfs>

sidan 18

Parthenon, Aten | 447–432 fvt. | Arkitekter: Iktinos och Kallikrates
Foto: © Pixabay | länk: <https://pixabay.com/fi/illustrations/parthenon-akropolis-ateena-kreikka-4960616/>

sidan 20

Skiss över byggnadsmassan av Savonlinnan Taidelukios skolbyggnad.
Foto: © Seija Tikka | 2022

Materialet har producerat av informationscentret för arkitektur Archinfo 2022.

Upphovsperson: Laura Nikkinen

Redaktör: Eeva Astala

Sakkunniglärarna Seija Tikka från Savonlinnan Taidelukio och Kari Malinen från
Kannaksen lukio har också deltagit i utvecklingen av läromaterialet.

Läromaterialet testades våren 2022 i Savonlinnan Taidelukio och Kannaksen lukio.
Tack till studerandena som medverkade i testerna; Anton Jokelainen, Mira Kangas-Hynnilä,
Maria Kurola, Ronja Leppälä, Hanna Myller, Katariina Pesonen, Joanna Tynkkynen,
Annika Viljakainen/Savonlinnan Taidelukio samt liris Aromaa, Iida Karinkanta, Anni Leino,
Selma Nylund, Ella Ojanperä, Noora Remes, Kiira Uutela/Kannaksen lukio.

Läromaterialet har utarbetats i anslutning till Savonlinnan Taidelukios uppdrag för utveckling av
bildkonstundervisningen i gymnasiet.

Materialet har översatts av Leif Pietilä / Käännös-Aazet Oy

Korrektur Joel Gräfning

Översättningen har beställts och utgivits av Stoff – Riksomfattande utvecklingsuppgiften i bildkonst.

ARCH
INFO INFORMATIONSCENTRUM
FÖR FINSK ARKITEKTUR

